

OSZTÁLYTITKÁRI BESZÁMOLÓ*

MÓCSY JÁNOS

akadémikus

Az idei közgyűlésünkön elhangzó beszámoló több tekintetben eltér az előző éveketől. Közgyűlésünk időpontjában ugyanis lejár az Akadémia tisztségviselőinek, tehát egyebek között az osztálytitkárnak, s az osztályvezetőségnek megbízatása is. Illő tehát, hogy a lelépő osztálytitkár az osztályvezetőség munkájának ne csak az elmúlt utolsó évről, hanem működésünk és az agrártudományok fejlődésének 3 éves időszakáról számoljon be. A három-év beszámolója azonban nem csupán a 3 év munkáját jelenti, hiszen az előző 3 és többször 3 év munkájának eredménye részben csak most ért be és bizonyos tanulságok csak mostanra alakultak ki vagy váltak megmondhatókká, de az is igaz, hogy az elmúlt három évben olyan indítások is történtek, amelyek eredményéről vagy tanulságairól majd csak a következő években lehet beszámolni. Aratunk tehát ott, ahol nem mi vetettünk, de el kell vetnünk azt a magot is, amelyből majd csak a jövőben lesz termés.

Az Akadémia nemesak alapszabályai értelmében, hanem saját magunk, az ország és a világ előtt való felelősség tudatában is feladatának tekinti minden tudományág művelését és fejlesztését hazánk politikai, gazdasági és művelődési céljainak megvalósítása érdekében. Az Agrártudományok Osztálya felelős a hozzá tartozó tudományágakért, az egyetemes tudományos felelősség keretei között. Az elméleti és alap kutatások, valamint az alkalmazott tudományok elvi jellegű kutatásai tekintetében az Akadémia a minisztériumi kutatásokra is elvi-módszertani befolyást gyakorol, de anélkül, hogy ez érintené az állami vagy társadalmi irányító szervek felügyeleti, irányító jogát és köteleességét.

Ezeknek az elveknek szellemében fogok beszámolni, azzal a megszorítással, hogy az Akadémia elnökségének utasítása értelmében elsősorban az *Akadémia keretei között művelt* tudományágak fejlődését, eredményeit vesszük számba, és körvonalazzuk a következő időszak tudományos feladatainak fő irányait. A jövő számára természetesen csak körvonalakban lehet programot adni, mert a programból tervet készíteni és azt részletesen kidolgozni már az új osztályvezetőség és az új bizottságok feladata lesz.

* Elhangzott az Agrártudományok Osztályának 1967. május 3-án tartott nyilvános ülésén.

Az Agrártudományok Osztálya keretében, ha csak az akadémiai *intézeteket* tekintjük, az agrártudományoknak csak egy szerény szektorát művelik: az állatorvostudományok egy részét, a talajtant és az agrokémiát (részben), s a szorosabban vett mezőgazdasági tudományok egy részét. Szélesebb a kutatási spektrum, ha a *kutatócsoportokat* és a *kiemelt kutatási feladatot* is az osztály keretében művelt területek közé számítjuk, amint hogy valóban oda is tartoznak. Persze még így sem lehet állítani, hogy a víruskutatástól az épületgépészetig és a növényfiziológiától a genetikán át a takarmányozásig terjedő tudományágakat egész terjedelmükben művelik vagy művelhetik, mert általában csak egyes részletek kidolgozásáról lehet csak nálunk szó, vagy a határtudományok eredményeinek felhasználásáról.

Esztendőik óta folynak viták és próbálkozások a kutatás országos szervezéséről és irányításáról. Az *Akadémia országos irányító tevékenysége*, amely az alapszabályból folyó kötelessége, az Akadémia mai keretei között és mai szervezetében nem jelent, de nem is jelenthet többet, mint véleménynyilvánítást és bizonyos kezdeményezéseket, de semmi esetre sem szoros tervezést és adminisztratív irányítást. Megalakult ugyan évekkkel ezelőtt egy szerv, a Tudományos és Felsőoktatási Tanács, ilyenféle céllal, amely szervnek bizonyos szempontból a legfőbb magyar tudományos szerv, az Akadémia is alá volt rendelve. E csúcsszervezetről azonban kiderült, hogy feladatát nem tudta betölteni. *Kétségtelenül szükség van egy olyan kormány szintű szervezetre vagy testületre, amely népgazdasági szinten kijelöli és ki is tudja jelölni a kutatás fő céljait, anélkül azonban, hogy elveszne a célok felbontásában és módszertani utasításokban.*

A kutatómunka részleteinek irányítása, beleszámítva az elvi-módszertani befolyásolást is, elsősorban és túlnyomólag szakfőhatósági és igazgatói teendő, s ebbe más szerv lehetőleg ne avatkozzék bele. Az Akadémia irányító és befolyásoló szerepe sem korlátozódhat utasításokra, vagy a tervek előzetes ellenőrzésére, sem egyéb adminisztratív útra. Van azonban a befolyásolásnak egy másik módja is, s a tapasztalat szerint ez hatásos és eredményes. A befolyásolás biztos alapja a tudományos megbecsülés. Nem akarom a rideg „tekintély” szót használni. Ez a megbecsülés vagy elismerés lehet egyetlen személyhez kötött, de lehet kollektív is, így érvényesülhet az akadémiai bizottságokon, kutatóintézeteken vagy tanszékeken keresztül is. Ez a befolyásolás egészen más valami, mint egy adminisztratív intézkedés vagy utasítás. Inkább baráti, szakmai jó tanács, tájékoztatás, amit meg lehet fogadni, de el is lehet zárkózni előle, de annyi haszna ilyenkor is van, hogy legalább gondolatokat ébreszt, vagy felhívja a figyelmet bizonyos nehézségekre vagy várható ellenállásra. A befolyásolás helyességéhez persze esetenként szó férhet, sőt nemcsak az egyének, hanem egész testületek állásfoglalása is lehet hibás. Erre elég példa van a történelemben és a közelmúltban. A tévedés jogát senkitől sem lehet elvitatni.

Még a közelmúltban is a legkényelmesebb és veszélytelen módszer volt a felsőbb utasítások gondolkodás nélküli végrehajtása, szóljon ez az utasítás termelési tervről vagy egy módszer alkalmazásáról. Nemcsak az új gazdasági mechanizmus szelleméből, hanem a józan észből is következik, hogy nemcsak az igazgató, hanem minden egyes kutató és szakember saját tudása és tapasztalata alapján döntse el, hogy az elsőrendű népgazdasági célt hogyan fogja tudni megvalósítani, módszertani, szervezeti és anyagi téren. Feladata azonban minden intézményünknek és munkatársunknak, hogy a felsőbb szerveket olyan információkkal lássák el, amelyek a tervezés továbbfejlesztéséhez s a feladatok helyesebb meglátásához és megfogalmazásához hozzájárulnak. Ez lényegében információcsere, vagy reciprok információ, mert a kutatóhelyeknek is szükségük van általánosabb, magasabb szintű adatokra és tervezési elgondolásokra.

Az agrártudományi kutatóhelyek nagyobb része a Földművelésügyi Minisztérium főhatósága alá tartozik. Azt a felelősséget, amely az Akadémiára és ezen belül a IV. Osztályra a saját tudományágainak fejlesztése tekintetében hárul, az elmúlt 6 esztendő távlatában úgy tudom megfogalmazni, hogy ennek a felelősségnek az Akadémia és a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztérium *egyaránt tudatában van*, s az ország agrártudományának és a termelésnek fejlesztéséért *együttesen*, de *egymásért is* felelősek. Ennek felismerése hozta magával, hogy a kutatóintézeteinkben és a tanszékeken folyó munkákról kölcsönösen és fenntartás nélkül tájékozódva voltunk, s a két főhatóság kapcsolata baráti, építő és eredményes volt.

Reménytelen próbálkozás lenne az agrártudományok minden ágában elért eredményeket és nehézségeket, feladatokat és gondokat e helyen részletesen megtárgyalni. Ezért azt az utat választottuk, hogy az érdeklődő szakembereknek átadtuk az Osztály helyzetére és a 11 bizottság keretébe csoportosított tudományágak eredményeire és feladataira vonatkozó összefoglalást. Ez nem teljes és már csak a terjedelem korlátozottsága miatt sem lehetett teljes. Lehetővé tette azonban, hogy a szóbeli beszámolóban a részletek taglalása helyett inkább általános tudományszervezési és tervezési tanulságainkkal és terveinkkel foglalkozunk.

Bizottsági rendszerünk az alapja az Osztály szervező, irányító, befolyásoló és információs tevékenységének. Szakbizottságaink az elmúlt esztendőkből jó munkát végeztek. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy mai szervezési formáink bizonyos tekintetben már elavultak, s bizottságainkat tovább kell fejleszteni. E fejlesztés két irányban történhet: az egyik irány az lenne, hogy 2—3 rokon szakbizottságot összevonva nagyobb komplex bizottságokat hoznánk létre (pl. a növénytermesztéssel bárminő vonatkozásban foglalkozó bizottságokat összevonva), amelyeket ökonómus, gépes, toxikológus stb. tagokkal lehetne kiegészíteni. Ezek mellett a nagy termelési területeket és több tudományágot összefogó bizottságok mellett azonban szükség

volna olyan, szintén komplex albizottságokra vagy kis bizottságokra is, amelyek egyes egészen speciális kérdéssel foglalkoznak. E kis bizottságoknak, ha feladatukat be akarják tölteni, valóban komplexeknek kellene lenniök, hiszen pl. egy lucerna albizottság nélkülözheti ugyan a matematikust, de nem nélkülözheti a genetikust, a botanikust, az entomológust és a toxikológust. De talán még jobb megoldás lenne, ha egy kutatóintézeti osztály vállalkozna annak a feladatnak a megoldására, hogy hol van a kiút az insecticidek növényvédő, de ugyanakkor a virágok megtermékenyítését szinte lehetetlenné tevő hatása között, vagy hogy a környezeti tényezők milyen alakításával lehetne a lucernavirágot morfológiailag és genetikailag úgy megváltoztatni, hogy a széllel való beporzás lehetséges legyen.

A másik megoldás az lehetne, hogy a jelenlegi bizottságainkat kiegészítsen a határterületek és különösen az ökonómia képviselőivel, s így csökkentsenék a merev ágazati szemlélet veszélyét. Nem szabad ugyanis engedni, hogy egy feladatot és annak megoldási lehetőségeit, egy ágazat vagy tudományterület szükségleteit, a megoldás gazdasági feltételeit elszakítsák a többi termelési ág, a többi tudományterület, s a népgazdaság, a társadalmi szükségletek egészétől.

Igen hasznosak voltak bizottságaink *vidéki ülései*, kibővített ülései, gyakran a Földművelésügyi Minisztérium tájintézeteiben, nagyobb gazdaságokban stb., valamint a tudományos egyesületekkel közös rendezvényeink. Ezek az ülések nemcsak a kutatások eredményeinek alaposabb megismertetését tették lehetővé, hanem előbbrevítették helyi vagy országos feladatok megoldását is.

A tavalyi osztálytitkári beszámolóban, továbbá *Kiss Albert és Cselőtei László* hozzászólásában szó volt egy élelmiszeripari és technológiai komplex bizottság megalakításáról. Sajnos, az ebben érdekelt társosztályok nem karolták fel eléggé az elgondolást, s így a bizottság még nem alakult meg, csak egy helyzetfelmérő bizottságot alakított a Kémiai Osztály.

Két koordinációs bizottság feladatát a IV. Osztály szakbizottságai látták el, ami egészséges formának látszik. Három intézetünk tudományos tanácsa sem volt más, mint az illetékes akadémiai szakbizottság. Az e minőségben kifejtett működés azonban javításra szorul, mert két intézetnél nem volt meg a kellő kapcsolat az intézet és a tud. tanács (szakbizottság) között.

Az agrártudományi osztályhoz ez idő szerint három *kutatóintézet* tartozik, mert a negyedik, az Agrárgazdasági Kutatóintézet, 1965-ben beolvadt a Földművelésügyi Minisztérium hasonló célú intézetébe. Az Agrárgazdasági Kutatóintézet kiválásával egyidejűleg az agrárökonómia, mint a közgazdaságtudomány egyik ága, átkerült az Akadémia újonnan alakított IX. osztályához, s oda került az agrárökonómiai szakbizottságis. Ez az Osztály munkájában különösebb fennakadást ugyan nem okozott, mert az osztályvezetőségben és a termeléssel kapcsolatos bizottságainkban voltak ökonómusok vagy

legalábbis jó ökonómiai tájékozottságú tagok. Mindenesetre azonban kívánatos, hogy az agrártudományi osztály valamilyen formában fogja össze az agrár-ökonómusokat, elsősorban azokat, akik valamely termelési ág, kutatási irány vagy új módszer ökonómiai aspektusait mélyebben át tudják tekinteni, s akik a szakkutatóknak segítséget tudnak adni a kutatás és a várható kutatási eredmény felhasználhatóságának és gazdasági értékének megítélésében.

Szervezetileg úgy lehetne — esetleg — elképzelni az agrárökonómiai bizottságot, hogy annak tagjai az egyes szakbizottságokban működnének, de az agrárkutatást a saját szempontjaikból együttesen is megtárgyalnák. Ez is hozzájárulhatna a szűk ágazati szemlélet és szakmai sovinizmus jelentkezésének megelőzéséhez.

Nem fordítottunk a múltban elegendő figyelmet a *kutatások gazdaságosságának számontartására*. Itt nemcsak arra gondolok, hogy egyes kutatásokat olcsóbban is el lehetett volna végezni, hanem elsősorban arra, hogy kutadjuk azt, amit másutt már kitaláltak s amit külföldről olcsóbban és készen megszerezhetünk, s amely kutatás fontosabb területek elől veszi el az anyagi és személyi lehetőségeket. Nem ártana, ha valamely *hozzáértő* szerv alaposan megvizsgálná, hogy mit érdemes és szükséges itthon kutatni és mit nem, a növényneveléstől az atomfizikáig. Annak a tudományszervezési csúcsszervnek, amelynek létrehozásáról az utóbbi években olyan sok szó esett, ez lehetne az egyik első feladata.

Az Osztály három *kutatóintézete* három fontos tudományterületet művel, amelyek végeredményében egy közös cél, az élelmiszertermelés növelése érdekében dolgoznak. Az alapkutatások is, esetleg többszörös áttétellel, szintén ennek a célnak szolgálatában állanak.

Intézeteink profilja és alapvető módszerei már évek óta kialakultak és jónak bizonyultak. Intézeteink munkájának nagyobb részét a már folyamatban levő, az intézeti profilt meghatározó kutatások adják és ezek a kutatások mind magasabb szinten folytatódnak. Mert ami ma befejezett, szolid eredménynek látszik, az holnap az agrotechnikai, kemizálási, közgazdasági, szociológiai helyzet változásával már idejét múlta. A fejlődés, az új helyzet fejlettebb megoldást követel, amíg csak az is el nem avul. A tudományos fejlődés tehát nem zárul be, s nem is zárulhat be.

Intézeteinkben el lehetett érni, hogy arculatukat ma már nem egyedül vagy jórészt az egyes munkatársak testre szabott, sőt kisajátított témái formálják; bár tagadhatatlan, hogy még a legutóbbi időkben is volt bizonyos ellenállás a szorosabb irányítással és ellenőrzéssel szemben. Persze inkább olyanok részéről, akiknél ilyen adminisztratív módszerek alkalmazására valóban szükség volt, vagy akik alapján félreértették egy kutatóintézet célját. Kutatási és kutatói *szabadságra* természetesen valóban szükség van, mert nem tudomány az, ahol megmondják, hogy mit szabad kutatni, milyen módszerekkel és hogy milyen következtetésekre kell vagy szabad jutni. De a kuta-

tási szabadság nem jelenti azt sem, hogy egy kezdő, vagy egy nem kezdő, de tehetségtelen vagy megszállott kutató, akit a véletlen vagy az összeköttetés egy intézetbe telepített, elvárja, sőt követelje, hogy egyéni elképzeléseit szabadjára engedve próbálkozásaihoz az állam helyet, időt, pénzt, műszert és segédszemélyzetet adjon. Az intézeten belüli irányítás természetesen nem azt jelenti, hogy egy intézetben a kezdő kutató, ha már megszerezte a kellő tájékozottságot, s tehetségét beigazolta, ne kapjon olyan beosztást, ami hajlamainak és képességeinek megfelel. *Egy tulajdonsággal azonban minden kutatónak rendelkeznie kell, s ez az, hogy tudjon kollektívában dolgozni, akár mint részletek kimunkálója, akár mint egy kisebb vagy nagyobb egység összefogója.* A magántudósok és magánkutatások ideje, legalábbis az agrártudományokban, ma már lejárt.

Intézeteink kutatási eredményei, ha azokat csak 10–15 év távlatában is tekintjük, mind gyorsabban kerülnek alkalmazásra, némelyik már heteken vagy hónapokon belül. Ma már nem panaszkodhatunk, hogy az eredmények csak 20 vagy 50 esztendő múlva kerülnek felhasználásra, esetleg akkor sem, mert időközben már el is avultak. *Az alapkutatások eredményeinek felhasználása* ma mindinkább belátható közelségbe került, az átfutási idő megrövidült. Manapság már alig van olyan alapkutatás, ahol a kutató ne tudná vagy sejtené, hogy eredményeit hol és mikor fogják alkalmazni. Az igazi kutatói véna egyik jele, hogy a kutató tudja, hol van még feltárandó terület, mégpedig olyan terület, amelynek felderítésére a fejlődés hamarosan igényt tart. Elébe lehet tehát menni, sőt kell is az igényeknek, nem pedig utánuk futni, mert késedelmes az az alapkutatás, amely akkor indul meg, amikor a gyakorlat már az alkalmazás módjaiért jelentkezett. Az alapkutatásokkal is foglalkozó intézetekben fel kell ismerni a fejlődés irányát és a várható igényeket. Persze arra is szükség lehet, hogy magyarázatot kell találni egy ismert jelenség okára, vagy arra, hogy mi okozta azt, hogy a kifogástalan technológiával végzett kísérlet a várttól elütő eredményt hozott. Sokszor éppen ezek a kutatások a legizgalmasabbak. Az ilyenekből szoktak új felismerések születni vagy új kutatási területek nyílni.

Intézeteink eredményeivel meg lehetünk elégedve. A Mezőgazdasági Kutató Intézetben, ahogy azt a mellékletben részletesebben is olvasni lehet, új kukorica- és cirokhibrideket, lucerna stb. fajtákat állítottak elő, s agrotechnikai eljárásokat tökéletesítettek. A régen kért és várt fitotron felépítéséhez a múlt év végén kaptuk meg az Akadémia elvi jóváhagyását. A Talajtani és Agrokémiiai Kutató Intézetben a talajvizsgálati módszerek, a talajvédelem, a talajok termékenységének fokozása stb. terén értek el jelentős eredményeket. Az intézet elhelyezési viszonyai az elmúlt három év alatt nem javultak. Az Állategészségügyi Kutató Intézetben tisztázták több jelentős állatbetegség oktatát és körfejlődését, kidolgozták a védekezési eljárásokat, ezeken kívül pedig a virológia, bakteriológia, parazitológia és fiziológia terén értek el

alapkutatási eredményeket. 1966-ban végre elkészült a kísérleti állatok háza és néhány új laboratóriumi helyiség.

Arról, hogy intézeti hálózatunkat a következő években szükséges és lehetséges lesz-e bővíteni, még nem időszerű részletesen szólni. Nem vinnénk előre egyetlen tudományágazat ügyét és fejlődését, ha szervezeti változtatásokat, új intézetek létesítését idő előtt és kellő előkészítés nélkül felvetnénk. Mindenesetre kétségtelen, hogy van néhány olyan tudományág, tudományterület, amely mai kutatási kereteit a meglévő intézetekben, tanszékeken, kutatócsoportokban és egyéb szervezeti keretekben már kinötte, s amelyek fejlesztése népgazdasági szükségesség is.

Néhány szót a *kutatások tervezéséről* és a *koordinációról*. Kutatóhelyeinken a kutatási célok, irányok és módszerek továbbfejlesztésén kívül mélyreható változtatásokra nem volt szükség. Viszont igen hasznosnak bizonyultak azok az új szervezési formák, amelyekbe a már megindult és különösen fejlesztendő kutatásokat foglaltuk össze. Ilyen az Öntözési Munkaközösség az Agrártudományi Egyetem három tanszékén, továbbá a „nagyüzemi állattartás egészségügyi feltételei” elnevezésű témakör az Állategészségügyi Kutató Intézetben, az Állatorvostudományi Egyetem, az Agrártudományi Egyetem több tanszékén és az Országos Állategészségügyi Intézetben, valamint a Phylaxia Állami Oltóanyagtermelő Intézetben. Ez egyébként egyike az Akadémia által kiemelt 8 feladatnak, s az első amelynek munkájáról az elnökség előtt be is lehetett számolni. Az öntözési munkaközösség és a kiemelt témával foglalkozó bizottság egyszersmind példa arra is, hogy egészséges és eredményes kooperációt csak ott lehet kialakítani, ahol a kooperáció szükségességét a résztvevők átérzik, s ahol a munka koordinálása nem rájuk kivetett teher, hanem maguknak a kutatóhelyeknek az igénye.

A mezőgazdasági kutatás koordinálása több szintű, s ahol a koordinálás jó, ott nincsen szükség új adminisztratív formákra és eszközökre. A legkövetlenebb koordináció az intézeteken belül alakul ki, két vagy több kutató között, s az osztályértekezleteken. Tehát *személyes kapcsolat* alapján. Ezt azért kell hangsúlyozni, mert a magasabb szintű koordináció is, egészen a nemzetközi koordinációkig, szintén csak akkor eredményes vagy egyáltalában lehetséges, ha az személyes kapcsolatokon alapul. A koordináló munkát szolgálták az agrártudományok körében az akadémiai szakbizottságok és a minisztérium különböző bizottságai, már csak azért is, mert a bizottsági tagok egy része a másik főhatóság bizottságában is részt vett, s így tájékozódhattott és tájékoztathattott. Ezt a célt értük el, amikor bizottságaink kutatóintézeteket, kísérleti intézeteket és gazdaságokat látogattak meg, amikor az osztálytitkár részt vett a Mezőgazdasági Minősítő Tanács ülésein; a szaktitkárral együtt a Földművelésügyi Minisztérium olyan kollégiumi ülésein, ahol a mezőgazdasági kutatásokról volt szó, s végül, de nem utolsósorban, amikor a szakoktatási és kísérletügyi főigazgatóság vezetőjével és az illeté-

kes miniszterhelyetttel a kutatás és a szakoktatás egyes dolgait megbeszéljük.

Koordinációs bizottságaink munkájáról nem egyértelműek a vélemények és tapasztalatok. Vannak, akik kifogásolják, hogy a kutatási célokra fordítható összegek és a káderkeret felhasználásával nem a bizottságok rendelkeznek, s hogy a bizottságok ajánlásainak nincsen sem a kutatóhelyek, sem a főhatóságok felé kötelező ereje. Mások viszont úgy vélekednek, hogy ez szerencsére nincsen így, mert szerintük a koordináló bizottságok elsőrendű feladata a kutatómunkáról való tájékozódás és tájékoztatás, közvetlen kapcsolatok kiépítése és ezeken keresztül való összehangolás és tanácsadás.

Nemzetközi téren a tudományos kutatások egybehangolásának és fejlesztésének módját elsősorban a szocialista országokkal kerestük. Ezt a célt szolgálta az 1956. évi *Berlini Egyezmény* a szocialista országok mezőgazdasági és erdőgazdasági kutatásainak koordinálásáról, azonkívül a KGST keretében való együttműködés. Annak ellenére, hogy mindkét szervezetben még mindig túlságosan sok a formáság, több területen már létrejött az igazi és eredményes együttműködés. Ennek különböző formái alakultak ki, kezdve a jelentések és a különnyomatok elküldésétől a rendszeres közös munkaértekezletekig, tapasztalateseréig és közös vagy párhuzamos kísérletekig. Vannak azonban olyan kutatóhelyek is, ahonnan még a legegyszerűbb jelentéseket sem lehetett megkapni, ahol tehát semmiféle érdeklődés sem mutatkozott. Ahhoz, hogy bárminő szinten egybehangolt kutatásról és a kutatási eredmények idejében való felhasználásáról szó lehessen, elsősorban az szükséges, hogy maguk a kutatók és a kutatóhelyek kerüljenek egymással bürokrácia mentes, személyi kapcsolatba. E tekintetben az utóbbi években már volt haladás, de még mindig sokat lehetne tenni.

A gazdasági mechanizmus reformjától a kutatás területén is az alkotókedv és a kezdeményezés felélénkülését és ezen keresztül jelentősebb eredmények gyorsabb elérését várjuk. Nem kifogásolható, hogy a kutatóintézetek — szerződéses alapon — feladatokat és megbízásokat kapjanak a termelő üzemektől. A kutatások megrendelésének módja és szintje azonban még tisztázandó. Nyilvánvaló, hogy különbséget kell tenni az egy-egy gazdaságot, szövetkezetet vagy üzemet közvetlenül érdeklő feladat megoldása és országos jelentőségű feladatok megoldása között. Az előbbieket az üzem rendeli meg és fizeti, az országos jelentőségű feladatokat azonban, s különösen az alapkutatási feladatokat, valamely központi szervnek kellene megrendelni és a kutatás személyi és anyagi feltételeiről gondoskodni. A kutatási feladatokkal való megbízás nem közömbös a kutatóintézetek tudományos tervére sem, mert — legalábbis az akadémiai kutatóintézetekben — a külső megbízások teljesítése nem veszélyeztetheti az intézetek elsődleges feladatait: az elvi jelentőségű alapkutatásokat. Könnyű elképzelni, hogy egy jól dolgozó intézet, amelynek jól kiépített kapcsolatai vannak a termelő üzemekkel, annyi külső

megbízást kap, hogy azok kimunkálása az intézet egész kapacitását kitölti. Az ilyen intézet egy ideig anyagilag nagyon jól prosperál, de mert nem maradt idő és erő az alapkutatásokra, az intézet (és a szakma) csak a már kész eredményekből él, és ha az alapkutatásokat csak mellékesen műveli, egy-két év alatt tudományosan kimerül. Még azokban az intézetekben is kell bizonyos módszertani és alapkutatásokat végezni, amelyek fő feladata a rutinvizsgálat és a termelő üzemekben felmerülő szükségletek közvetlen kielégítése.

A reform irányelveinek torzításmentes megvalósításától várjuk a mezőgazdasági kutatások anyagi támogatásának további javítását. Gyakran hangoztatjuk, hogy a kutatásokra fordított összegekből alig 12% *esik a mezőgazdasági kutatásokra*, jöllehet a mezőgazdasági termelés adja a nemzeti jövedelem 35%-át. A mezőgazdaság még többet tudna nyújtani, ha az épületekkel, gépekkel, alkatrészekkel, kemikáliákkal való ellátottság jobban megközelítené a szükségletet. A kutatási eredmények hasznosulásának ez az egyik feltétele. Bízunk benne, hogy a helyzet javulni fog.

Az agrárkutatás szervezete hazánkban jó, a kutató- és kísérleti intézeteink ellátottsága káderekkel és technikai lehetőségekkel az utóbbi években rohamosan javult, bár még mindig vannak e téren is pótolandó lemaradások. Ehhez azonban, saját használatunkra és felelősségünk tudatosítására, azt is hozzá kell tenni, hogy a kutatáshoz nemcsak jó gondolat, felszerelt laboratórium és jó sok pénz kell, hanem elsősorban *jó kutató*. Műszert és vegyszert, papiroost és napszámost lehet igényelni, sőt kapni is, de jó kutatókat nem lehet bármikor és bárholnan előhúzni. Az egyetemről kikerült fiatal ember még nem alkalmas felelősségteljes önálló munkára, különösen nem egy kutató intézetben. Ez nem az egyetemek és főiskolák és nem a végzett fiatal szakember hibája, hiszen 4—5 év alatt az egyetemen előadott tantárgyaknak csak az elemeit lehet elsajátítani, s nem is mindenki alkalmas kutatónak. Olyan, nagy követelményekkel járó munkára, ami egy kutatóintézet önálló feladattal megbízott kutatójára vár, csak további 3—4 vagy több év munkájával lehet kellő képesség birtokában felkészülni. Amíg valaki be nem bizonyította, hogy önálló alkotó munkára képes és hogy tud kollektívában dolgozni, addig nem várhatja, hogy egy téma önálló részletének kidolgozásával s egy kis csoport vezetésével megbízzák. Egy kutató kezére a nemzeti vagyon nem csekély részét kitevő kutatóeszköz van bízva, s az ő kutatóvá nevelése és nevelődése is nagy összegbe és évekbe került. Itt is lehet ökonómiai számítást végezni: megéri-e a kutató a ráfordított összeget, s hogyan gazdálkodik a reá bízott értékekkel. Nagy a kutató felelőssége, de a felelteseié is.

* *
*

Az agrártudományi kutatás három évi eredményei elsősorban a kutatóhelyek és a kutatók jó munkáját tükrözik, s elismerés elsősorban őket illeti. Ehhez az intézetek tudományos tanácsai, az osztályvezetőség és az igazgatási

szervek annyiban járultak hozzá, hogy segítettek a kutatási célokat megfogalmazni és egyeztetni, és tőlük telhetőleg, a lehetőségek határain belül igyekeztek a kutatási feltételeket biztosítani.

A következő évek agrárkutatásainak fő célja adva van: kidolgozni módszereket a mezőgazdasági termelés növelésére, több, jobb, piacképesebb áru minél gazdaságosabb termelésére. Ez alkalmazott kutatás, de ehhez nemcsak menet közben, hanem előre tekintve is széleskörű alapkutatásokat is kell végezni. Javítani kell kutatási technológiánkat is, hogy javítani tudjuk a termelési technológiát, és meg kell teremteni a javított technológiák alkalmazásának feltételeit. Azt azonban nem lehet betervezni, hogy az elméleti tudományok területén mikor bukkan fel ugrásszerűen egy olyan felfedezés, amely alapján új irányt és lehetőségeket adhat az alkalmazott kutatásoknak. Ilyen új lehetőség volt pl. a műanyagfóliák s általában a műanyagok alkalmazása a növénytermesztésben, vízgazdálkodásban, a gépesítésben, talajjavításban stb. De ha nem is jelentkezik hamarosan valami új lehetőség, mai ismereteink alapján, a kidolgozott technológiák betartásával, új gondolatok felhasználásával is tudunk a mainál többet és jobbat termelni.